

Heemkundevereniging "Leeuwen"

Opgericht 6 mei 2009

NIEUWSBRIEF - APRIL 2016

In dit nummer:

Van Leeuwen naar Bommel	1
Dialect een "levende taal"	2
Burgemeester in zware tijden: G.H.B Ditters	3
Fotowerkgroep Heemkundevereniging	4

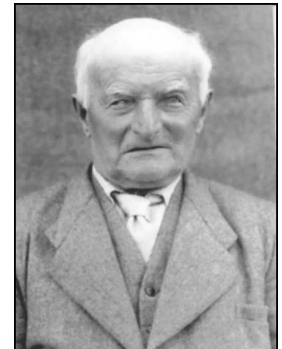

foto: Hendrik van Gelder

Van Leeuwen naar Bommel (Door Jan van Gelder)

De neven Nicolaas en Gradus **van Gelder**, geboren 1784 en 1788 te Altforst, trouwen beiden met een Leeuwense vrouw.

Nicolaas met Hendrika van Oijen, ze gaan wonen Achterstraat 221 te Leeuwen en **Gradus** met Angelina Gubbels. Zij gaan wonen op de Ringkade te Leeuwen.

Er is dan nog maar één Leeuwen. Nicolaas en Gradus zijn de voorouders van bijna alle "van Gelders" in het huidige Boven- en Beneden-Leeuwen.

De zonen van Nicolaas:

Johannus (slachter-tabaksplanter) trouwt met Johanna Hol, dochter van Aaldert Hol en Hanna van Emmerloot. Ze gaan wonen op Achterstraat 95 en krijgen 4 zonen: Gert, Hendrik, Cub en Klaas.

Hendrik (klompenmaker-tabaksplanter) geboren op 12 februari 1866, trouwt in 1892 met Johanna van Os (eentje van een tweeling) uit de Tesstraat, waar ze dan ook gaan wonen.

Als er 5 kinderen zijn, overlijdt zijn vrouw.

Vier jaar later hertrouwt hij met de schippersdochter Johanna Valk uit Druuten.

Uit dit tweede huwelijk worden nog zeven kinderen geboren.

Het gezin met 12 kinderen heeft het moeilijk door ziektes en weinig inkomsten vanwege de import van veel betere tabak uit Cuba.

Dan besluit Hendrik in te gaan op een advertentie in de Gelderlander: een herenboer uit Bommel zoekt iemand met een groot gezin om mee te helpen op zijn boerderij en landgoed. Een woning is beschikbaar.

Geboortehuis in de Tesstraat, dat er nu nog staat

Om in **Bommel** te kunnen wonen moet **Hendrik** een bewijs van goed gedrag hebben.

Dit haalt hij bij de gemeente Wamel, op het gemeentehuis aan de Zandstraat in Beneden-Leeuwen.

Er staat in: *Hij is van goed zedelijk gedrag, vrij van sterke drank, niet opgevoed in een herberg of bierhuis, nooit met politie of justitie in aanraking geweest. Hij is een goed huisvader en heeft steeds met veldarbeid zijn brood verdiend.*

Getekend: Wamel, 11 november 1907
Burgemeester Schuijt.

Zo verhuist Hendrik in 1907 met zijn gezin naar Bommel en begint daar een nieuw leven.

Oudste dochter Hanna, die verkering heeft met Mathijs Luijpen uit Dreumel, gaat dáár wonen.

(Zoon Henk heeft later een garage in de Zandstraat)

Het hele gezin werkt mee op het land, vooral de zonen Cub, Piet, Cor en Thé.

Ondanks dat 4 van de 12 kinderen voor hun 43ste jaar overlijden, bereiken de anderen een hoge leeftijd:

Han 86, Anna 95, Piet 101, Jo 98, Mien 78, Thé 92, Cor 65.

Cub komt onder een vrachtauto en wordt slechts 52 jaar.

Thans wonen er veel kinderen, klein- en achterkleinkinderen van Hendrik in Bommel en omgeving:
een tak van "van Gelder", afkomstig uit de Tesstraat in Boven Leeuwen.

Het dialect blijft een “levende” taal !

Bronnen: “Maas en Waals woordenboek” (Johan van Os); Wikipedia

Door Toon Banken

Dat er tegenwoordig nog dialecten bestaan is eigenlijk een wonder. We worden zo overspoeld door allerlei vormen van nationaal Nederlands, dat je zou verwachten dat die kleine regionale talen helemaal weggedrukt worden. Maar wie met de trein van Maastricht naar Groningen reist, hoort meer dialect dan ABN (Algemeen Beschaafd Nederlands).

Reeds in 1835 gaf de toenmalige commissaris van de koningin in Drente opdracht allerlei woorden te verzamelen, opdat de thuistaal niet verloren zou gaan.

Al tijden waarschuwen pessimistische deskundigen ervoor, dat het Nederlandse dialect een dode taal wordt.

Door verhuizing, vermenging en het gevoel een minderwaardige taal te spreken, is het aantal Nederlanders dat dialect spreekt ontegenzeggelijk afgenomen.

In werkelijkheid is de situatie minder dramatisch.

In de grensprovincies van ons land spreekt minstens 50% van de bevolking dialect.

Volgens schattingen gaat het hierbij in totaal om zeven miljoen aanhangers.

Er is nog een andere, zeer positieve ontwikkeling:

Het dialect wordt vaker geaccepteerd en gewaardeerd.

De tolerantie ten opzichte van de regiotaal (dialecten) groeit.

Dat komt omdat de Nederlandse standaardtaal (ABN) steeds losser wordt en er tal van platte woorden zijn ingeslopen.

Er is zelfs sprake van omgekeerd snobisme: beste vrienden, houdoe, doe, doeg en "moi" in plaats van mooi.

Streektaal was eeuwenlang spreektaal.

Heel weinig mensen schreven in dialect.

Thans zijn er gelukkig schrijvers die in streektaal publiceren of er een levenswerk van maken dialectwoordenboeken te schrijven, om deze taal voor de toekomst te bewaren.

In Gelderland zijn 54 dialecten samengevoegd.

Samen bevatten ze 21818 dialectwoorden en 1297 zegswijzen.

Maas en Waal

Omstreeks 1980 verscheen het “Maas en Waals woordenboek” van schrijver en historicus Johan van Os.

Dit woordenboek bevat 368 woorden, 43 gezegden en 7 opmerkingen.

Er zijn 22 verhalen in opgenomen, die geschreven zijn in de streektaal (dialect).

In een groot aantal van deze verhalen is Knil van de Kiepelenberg aan het woord.

Zij is het type van een volkswrouw die haar streekgenoten rauw en trouw vertelt waar het op staat.

Literaire beschrijvingen of lyrische beeldspraak mogen we van haar niet verwachten.

Haar verhalen bestaan uit louter dialoog en pure spreektaal.

Een belangrijke bijdrage aan het behoud van het Leeuwens dialect is de productie van een geluidsopname van 40 minuten, in 1969, met medewerking van ambtenaar/schrijver Toon Sengers.

Luister op: <http://www.meertens.knaw.nl/ndb/soundbites.php?p=L053p>

Burgemeester in zware tijden 1935-1967: G.H.B. Ditters

Bronnen: de Gelderlander en gemeentearchief

Door Gerard Kouwenberg

In 1935 werd burgemeester Wouters, na zijn benoeming tot burgemeester van Eibergen, opgevolgd door burgemeester Ditters.

Ditters was ambtenaar bij de gemeente Elst, voordat hij hier benoemd werd. Bij zijn aanstelling was hij bijna 33 jaar en hij bleef tot 1967 burgemeester van de gemeente Wamel, bestaande uit de drie kerkdorpen Wamel, Beneden- en Boven-Leeuwen.

Hij was de langst zittende burgemeester van deze gemeente en dat in een beslist niet gemakkelijke periode van crisis, oorlog en wederopbouw.

Jubileum

Op 2 februari 1960 vierde hij zijn 25-jarig ambtsjubileum.

Voor de woning van de eerste burger was een forse ereboog geplaatst. De raad sprak in een feestelijke bijeenkomst zijn waardering uit voor het vele, dat burgemeester Ditters in de afgelopen kwart eeuw voor zijn gemeente tot stand had gebracht.

Namens de burgerij werd de burgemeester een gloednieuw televisietoestel aangeboden.

G.H.B. Ditters

Verdiensten

Burgemeester Ditters, in 1902 in Doetinchem geboren, kwam op 1 februari 1935 naar de gemeente Wamel.

Hij heeft, niet alleen passief, maar ook stimulerend en leidinggevend, de ontwikkeling meegemaakt van een agrarische gemeenschap naar een landelijke industriegemeente.

De aanleg van de van Heemstraweg, belangrijke bijdrage tot de ontsluiting van het Land van Maas en Waal, was van grote betekenis voor de gemeente.

Als voorzitter van het Intercommunaal Lichaam voor de van Heemstraweg heeft burgemeester Ditters in de totstandkoming van deze weg een actief aandeel gehad.

Daarnaast vervulde hij nog vele andere functies.

Hij was voorzitter van de Schooltandartsendienst in het Land van Maas en Waal,

lid van het dagelijks bestuur van het Borgstellingsfonds voor Maas en Waal,

bestuurslid van de Diocesane Bond voor Katholieke Gezinszorg,

secretaris van de Kringraad van de BB en er zijn nog wel een aantal bestuursfuncties te noemen, die hij met veel toewijding bekleedde.

Oorlogsjaren

Tijdens de oorlogsjaren, in 1943, kwam hij voor zware dilemma's te staan.

Na een staking van boeren en werknemers van diverse bedrijven moesten de stakers aan de Duitsers worden uitgeleverd.

De Duitsers kwamen hiervoor speciaal uit Tiel en bezetten het gemeentehuis aan de Zandstraat.

Uiteindelijk werden tien stakers door de Duitsers berecht, waarvan er vijf ter dood werden veroordeeld en vijf voor een langdurig verblijf in een concentratiekamp werden afgevoerd.

Ditters heeft alles in het werk gesteld om strafvermindering voor deze mensen te verkrijgen, maar de Duitsers waren onvermurwbaar.

Eind jaren zeventig werd een straatnaam naar hem vernoemd: **de Burgemeester Dittersstraat**.

Fotowerkgroep Heemkundevereniging

Bijdrage van:

Geert Herregraven en Jo van Vlaanderen

Het verleden haalt veel herinneringen naar boven. De Heemkundevereniging doet er alles aan om het verleden niet verloren te laten gaan. Onze groep probeert zoveel mogelijk foto's te verzamelen uit de geschiedenis van Beneden- en Boven-Leeuwen. Deze verzameling heeft tot doel een zo goed mogelijk beeld van de geschiedenis van Leeuwen te krijgen. De samenleving van vroeger wordt letterlijk en figuurlijk in beeld gebracht en bewaard.

Onze verzameling bestaat uit allerlei foto's en kopieën, van ongeveer 1900 tot heden, die betrekking hebben op de beide dorpen.

De foto's komen uit diverse bronnen en zijn in ons bezit gekomen door schenkingen uit privéverzamelingen. De originele foto's worden in albums bewaard en gerangschikt op onderwerp, zoals

- huizen en straten van vroeger
- oude gebouwen (kloosters, scholen, kerken, boerderijen, herenhuizen, bedrijven)
- schoolfoto's-verenigingen-dorpsgezichten
- inwoners (familiefoto's, mensen aan het werk, trouwfoto's, markante dorpsfiguren)
- luchtfoto's—ansichtkaarten—watersnood-dijken-bruggen-polders en gemalen
- dagelijkse leven in vroegere tijden-bijzondere gebeurtenissen, etc.

Alle foto's worden ingescand en bewerkt om de beste kwaliteit te verkrijgen.

Bij elke foto wordt getracht een korte omschrijving te geven en de namen van personen op de foto te achterhalen, om het verleden weer tot leven te roepen.

In de toekomst willen wij ook overgaan tot het verzamelen van films, dia's en video's.

Ongetwijfeld zullen er op de meeste zolders nog wel wat foto's in een vergeten hoek liggen.

Mochten er mensen zijn die deze foto's af willen staan of er een kopie van willen laten maken voor de Heemkundevereniging, zodat zij bewaard zullen blijven voor onze latere generatie, dan zijn wij er heel blij mee.

Binnenkort zal er een **tentoonstelling** zijn met als onderwerp: **Schoolfoto's**.

Hebt u nog oude foto's van school, dan kunt u deze bij ons inleveren. (liefst met vermelding van namen)

Sponsor:

Bankrekening: NL10RABO 014.95.51.274

Secretariaat en redactie: Rozenstraat 15,
6658 WS Beneden-Leeuwen

Telefoon: 0487-593505

Email: toon.banken@planet.nl

Kamer van Koophandel nr. 30 26 09 37

website: www.Heemkundeverenigingleeuwen.nl

Bestuur en redactie:

- Jan van Gelder, voorzitter
- Toon Banken, secretaris
- Cees van den Akker, penningmeester
- Theo Huisman, bestuurslid
- Gerard Kouwenberg, webmaster
- Ton van Kruisbergen, bestuurslid
- Anny Marcellis, correctrice